

זבחים דף ג"ו ואינו נאכל אלא למנויו, וצפירש"י שם ז"ל
למנויו שנמנו צדמי לקיחתו כדכתיב לפי אכלו
תכוסו עכ"ל. גראה הביאור בדברי רש"י דר"ל בזה דעיקר
הדין של מנויים האמור בפסח הוא שיבא לו חלק בהקרצן
צקנין ממון, שיבא שלו לאכילת בשר, וזהו שכתב שנמנו צדמי
לקיחתו, דהיינו שיבא שלו צקנין ממון, וברי מלינו בשאר
קרצנות דהניזק אוכל בשר ומתכפר מביא לחם צצ"ק דף
י"ג יעו"ש, דהיינו דהקרצן בעלמותו הוחלט לניזק ע"י הדין
דיוחלט השור, וזודאי דהוא של הניזק גם מחיים, דברי
הדין דיוחלט השור הוא חל תיכף בשעת נגיחה, וא"כ הא
נמלא דהשור בעלמו צקנין ממוני הוא של ניזק, ומ"מ לענין
כפרה המזיק הוא בעליו ומשו"ה מביא לחם משום דלחם
חיוצא דבעלים הוא כמבואר שם, והיינו משום דשאר קרצנות
איבא רק דינא שיבא שלו לכפרה, וצפסח מלכד הדין בעלים
של כפרה צעינן ג"כ שיבא שלו צקנין ממון, שיבא הוא
הבעלים שלו לענין אכילה, וזהו הדין של תכוסו, ועיין בקידושין
דף מ"ג דמהך קרא דאיש לפי אכלו תכוסו גמרינן לענין זכי
דאיש זוכה ואין הקטן זוכה, ברי להדיא דבהך קרא דתכוסו
נאמרו גם דיני זכי של קנין ממון, וכן מבואר במכילתא דמהך
קרא דמשכו וקחו לכם וגו' האמור גבי פסח, ילפינן דכמה
דקה נקנית במשיכה, והיינו משום דצעינן הדין שג מיני
האמור צפסח נאמר בזה שיבא שלו גם לענין ממנה, שייכח
לאכול ממנו, ולא רק שיבא בעליו לענין כפרה.

ועיין בתוס' פסחים דף ס"א שכתבו בזה ריב"א דהו
דתינא דאין מחשבת אוכלין בצריקה זכי רק בצרישת
דאכילה אם חשב לזרוק דמו להאכיל בשר למנויו, ויבא
דלא שייכח בצריקה מחשבת פסול דאכילה אלא דכפרה.

אם חשב שהערלים יתכפרו בו בזריקה בזה הוא דפליגי רבה ור"ח בסוגיא שם אם יש מחשבת ערלים בזריקה אם לא, וצשיטה פסלה מחשבת אוכלין אם חשב להאכילו שלא לאוכליו ולערלים יע"ש בדברי החוס', וכן צפירש"י שם גבי שחטו למולים שיתכפרו בו ערלים בזריקה פי' דר"ל ששחטו להאכילו למולין מנויים, וגראה פשוע דאין הפירוש שחשב על עצם מעשה האכילה ממש, של הערלים או העמאים, דעלם מעשה האכילה פשיטא דלא מעלה ולא מוריד צדין מחשבת שלא לאוכליו ושלא למנויו, ולא נאמרה מחשבת מעשה אכילה רק בחוץ לזמנו וחוץ למקומו, אבל מחשבת למנויו ולאכליו האמורה גבי פסח פירושה הוא שהפסח בעלמנו יבא נשחט ונקרב עצורם, אלא דיסוד דזריבה הוא, דכיון דצפסח הרי נתחדש גם דין צעלים של אכילה, וזהו יסוד הדין דאין הפסח נשחט אלא למנויו דנפקא לן צפסחים שם מקרא דתכוסו, שיהא מנוי עליו ויהי הוא הצעלים שלו גם לענין אכילה וכש"נ, ע"כ גם לענין מחשבת דכותה, אם אך חשב על הצלתי אוכלין ומנויון שיהיו הם הצעלים של הפסח לענין אכילה, מיתשבת זאת מחשבת שלא לאוכליו ומחשבת שלא למנויו, דלא אזלינן במחשבות אלו רק בחר צעלים של כפרה אלא גם בחר צעלים של אכילה, וזהו שכתבו רש"י ותוס' לישגא דלהאכיל, ר"ל שיהיו הם הצעלים שלו לענין אכילה, אבל לא דהמחשבה תהא על עצם מעשה האכילה דידהו ממש, דז"א וכמש"כ. וגראה דזהו יסוד החילוק שבין מחשבת שינוי צעלים האמורה בכל הקרבנות דק"ל דאינה פוסלת רק בזריקה, בשחט ע"מ לזרוק וכדומה, ובין מחשבת שלא למנויו האמורה רק צפסח לצד, דפסולה היא צשיטה דוקא, וכמבואר בתוס' שם ד"ה ואיתקש, משום דדין שינוי צעלים האמור בכל הקרבנות עיקר דינו תלוי בדין צעלים של כפרה, שזה אינו רק בזריקה לצד, משא"כ דין מחשבת שלא למנויו שיסודו הוא שם צעלים של אכילה וזהו דהוי צשיטה ולא בזריקה, דדין תכוסו על שחיטה נאמר, וצשיטה הוא דנאמר פסולא דשלא למנויו דהיינו צעלים של אכילה, והריצ"א מחדש דגם במחשבת שלא לאוכליו עצמה, איכא חילוקא, דאם חשב לזרוק להאכיל לשלא לאוכליו, ר"ל שהם יהיו הצעלים שלו לענין אכילה בזה אמרינן לכו"ע דאין מחשבת אוכלין בזריקה, דלא שייכא בזריקה מחשבת פסול דאכילה אלא פסול דכפרה, אבל אם חשב שיתכפרו בו ערלים בזריקה, דהיינו שהערלים יהיו צעליו לענין כפרה, בזה הוא דאיפלגו רבה ור"ח אם יש מחשבת ערלים בזריקה אם לא, אבל צשיטה מחשבת צעלים של אכילה פוסלת, דזהו עיקר הדין דתכוסו הנאמר על שחיטה לצד, והן הן גם דברי רש"י שכתב על שחטו למולין דפירושו הוא ששחטו להאכילו למולין, משום דכיון דצשיטה קיימינן לא שייכא בה רק מחשבת צעלים של אכילה ולא מחשבת צעלים של כפרה, וזהו שכתב להאכילו, ר"ל צעלים של אכילה יבא צעלים של כפרה, דצעלים של כפרה הרי לא שייך רק צדירוף מחשבת זריקה, ואיכו הרי חשב שצזריקתו יתכפרו בו ערלים, וצ"כ דשחטו למולין דנקט היינו שחשב שהמולין יהיו צעליו לענין אכילה, שזהו צשיטה לצד צלא זריקה.

ועכ"פ למדנו מדברי רש"י ותוס' הנ"ל דצפסח מלצד הדין צעלים של כפרה האמור בכל הקרבנות נאמר בה גם דין צעלים של אכילה, ובהכי תלוי דין מחשבת שלא לאוכליו ושלא למנויו, האמור צפסח על שחיטה עצמה, וכש"נ, יבן הן גם דברי רש"י דצפסחים שפי' על מנויו דר"ל שנמנו צדמי לקיחתו, משום דלהחשב צעלים של אכילה צעינן שהקרצן יהי שלי גם צד"מ שיוכל לאכול ממנו, לא שיהי הצפר של אחר והוא יהי רק צעל הקרצן להתכפר בו וזהו יסוד הדין של מינוי האמור בקרא דתכוסו וכש"נ.